

**НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ М. П. ДРАГОМАНОВА**

ЧОПИК РОМАН ВОЛОДИМИРОВИЧ

УДК 796.323.2:373.3(07)(043.3/.5)

**МЕТОДИКА НАВЧАННЯ ФІЗИЧНИХ ВПРАВ МОЛОДШИХ
ШКОЛЯРІВ У ПРОЦЕСІ ЗАНЯТЬ БАСКЕТБОЛОМ**

13.00.02 – теорія та методика навчання
(фізична культура, основи здоров'я)

Автореферат

дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата педагогічних наук

Київ – 2010

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана в Дрогобицькому державному педагогічному університеті імені Івана Франка, Міністерство освіти і науки України.

Науковий керівник:

кандидат педагогічних наук, доцент,
Куриш Валентина Ігорівна,
Львівський державний університет
фізичної культури,
доцент кафедри водних видів спорту.

Офіційні опоненти:

доктор педагогічних наук, доцент,
Тимошенко Олексій Валерійович,
Національний педагогічний
університет імені М. П. Драгоманова,
директор Інституту фізичного
виховання і спорту;

доктор наук з фізичного виховання і
спорту, професор,
Кашуба Віталій Олександрович,
Національний університет фізичного
виховання і спорту України,
проректор з науково-дослідної роботи,
завідувач кафедри кінезіології.

Захист відбудеться «27» січня 2010 р. о 14⁰⁰ на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 26.053.14 у Національному педагогічному університеті імені М. П. Драгоманова за адресою: 01601, м. Київ, вул. Пирогова, 9.

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова (01601, м. Київ, вул. Пирогова, 9)

Автореферат розісланий «25» грудня 2009 р.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради

С. В. Федоренко

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Національна доктрина розвитку фізичної культури і спорту одним з пріоритетних завдань держави у сфері фізичного виховання визначає охоплення всіх дітей системою навчання основних елементів певних видів спорту. На вирішення цього завдання спрямована розробка ефективних методик навчання техніки фізичних вправ з різних видів спорту, в тому числі й баскетболу.

У відповідності до фундаментальної теорії формування рухових вмінь та навичок (Н.А. Бернштейн, М.М. Боген, Д.Д. Донской, Л.П. Матвеев) підвищенню результативності засвоєння координаційно складних рухових дій сприяє використання основних опорних точок (ООТ). В окремих дослідженнях доведено високу ефективність застосування ООТ під час розучування певних видів фізичних вправ (М.М. Боген, Т.Р. Грицишин, В.О. Кашуба, Л.П. Матвеев О.В. Тимошенко). Однак, аналіз літературних джерел не виявив даних про використання опорних точок під час навчання технічних прийомів баскетболу.

Традиційною проблемою навчання технічних прийомів баскетболу на етапі початкової підготовки є невідповідність стандартного спортивного устаткування фізичним можливостям учнів. Особливо актуальною є зазначена проблема у початковій школі. Саме тому ряд фахівців (Є.П. Волков, Л.Б. Кофман, Г.З. Максимів, О.В. Сотник) вважають за доцільне розпочинати вивчення технічних прийомів баскетболу з 11-12 років, а то й пізніше – з 13-15 років (В.З. Бабушкін, В.Н. Платонов, К.П. Сахновский).

Водночас, діюча програма з фізичної культури передбачає вивчення елементів баскетболу вже з 1-го класу. Є низка досліджень, у яких науково обґрунтовано можливість успішного засвоєння окремих технічних прийомів баскетболу дітьми 5-6 років (Е.Й. Адашквичене, Н.А. Колоскова, Л.Ф. Мордмільович). Окрім того, встановлено, що діти молодшого шкільного віку здатні оволодівати основними ігровими прийомами баскетболу, проте, вивчати ці вправи потрібно у спрощених умовах (А.І. Вальтін, П.І. Донченко, В.Ф. Ісхун, А.Д. Леонов, Л.Ю. Поплавський, Ю.М. Портнов, А.Л. Сапаркін, К.В. Суєтнов, О.В. Тимошенко, Ю.Г. Травін, Б.І. Туркунов, В.А. Ульянов, Ю.І. Чуча).

На даний час фахівцями обчислено значення технічних характеристик спортивного устаткування з баскетболу, яке є адаптованим до фізичних можливостей дітей 11 років (Ж.А. Мінасян). Визначено також показники технічних характеристик спортивного устаткування, адаптованого для дівчат молодшого шкільного віку (Суада Абед Йед). Однак, одержані результати є неповними, суперечливими і не підтверджені експериментально.

Відсутність концептуально цілісного наукового обґрунтування значень числових характеристик адаптованого спортивного устаткування з баскетболу, а також комплексного використання ООТ і адаптованого спортивного устаткування під час навчання технічних прийомів баскетболу молодших школярів визначила актуальність та зумовила вибір теми дисертаційного

дослідження.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами та темами. Дисертаційна робота виконана у відповідності до плану науково-дослідної роботи Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка як складова теми “Диференційований підхід у фізичному вихованні різних груп населення” (державний номер реєстрації 0108U009145). Тема дисертації затверджена вченою радою Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка (протокол № 3 від 16 лютого 2006 року) та узгоджена у Міжвідомчій раді з координації наукових досліджень з педагогічних та психологічних наук в Україні (протокол № 5 від 22 травня 2007 року).

Мета дослідження – розробити та науково обґрунтувати методику навчання учнів молодшого шкільного віку технічних прийомів баскетболу з комплексним використанням основних опорних точок та адаптованого спортивного устаткування.

Завдання дослідження:

1. Здійснити аналіз науково-методичної літератури з питань особливостей навчання молодших школярів техніки фізичних вправ з розділу “Баскетбол”.

2. Визначити та обґрунтувати значення технічних характеристик адаптованого спортивного устаткування для гри баскетбол, яке відповідає фізичним можливостям учнів молодшого шкільного віку.

3. Розробити та обґрунтувати методику оцінювання якості засвоєння технічних прийомів баскетболу.

4. Обґрунтувати теоретично та перевірити експериментально ефективність методики навчання учнів молодшого шкільного віку технічних прийомів баскетболу з комплексним використанням основних опорних точок та адаптованого спортивного устаткування.

Об'єкт дослідження – процес навчання техніки фізичних вправ учнів початкової школи.

Предметом дослідження є методика навчання техніки фізичних вправ з розділу “Баскетбол” учнів молодшого шкільного віку.

Методи дослідження. Для вирішення поставлених завдань використовувалися такі методи дослідження:

– *теоретичні*: аналіз та узагальнення даних науково-методичної літератури і емпіричних матеріалів наукового дослідження, моделювання польоту м'яча в баскетбольний кошик, методи математичного програмування. Вказані методи дали можливість з'ясувати сучасний стан досліджуваної проблеми, розробити технологію і визначити числові характеристики адаптованого спортивного устаткування;

– *емпіричні*: педагогічне спостереження, анкетне опитування, метод експертних оцінок для вивчення особливостей процесу навчання молодших школярів техніки фізичних вправ з розділу “Баскетбол”, та визначення коефіцієнтів вагомості технічних прийомів баскетболу і коефіцієнтів вагомості ймовірних помилок;

– *педагогічний експеримент (констатувальний і формувальний)* проводився з метою створення бази даних, необхідної для обчислень числових характеристик адаптованого спортивного устаткування з баскетболу та перевірки ефективності розробленої авторської методики навчання;

– *методи математичної статистики*, що включають середньостатистичний аналіз результатів дослідження застосовувалися для опрацювання експериментальних даних та якісного і кількісного аналізу результатів дослідження.

Наукова новизна одержаних результатів.

Уперше:

– теоретично та експериментально обґрунтовано методику навчання технічних прийомів баскетболу дітей молодшого шкільного віку з комплексним використанням основних опорних точок та адаптованого спортивного устаткування;

– визначено та обґрунтовано числові характеристики адаптованого спортивного устаткування з баскетболу, яке відповідає фізичним можливостям дітей молодшого шкільного віку.

Удосконалено методику оцінювання якості засвоєння окремих технічних прийомів та інтегрального оцінювання технічної підготовленості з баскетболу на етапі початкової підготовки.

Подальшого розвитку набули теоретичні положення щодо ефективності використання ООТ у формуванні рухової навички на прикладі фізичних вправ з розділу “Баскетбол”.

Підтверджено дані про:

– вплив величини кута вильоту та початкової швидкості м'яча на влучність кидка в баскетбольний кошик;

– низьку ефективність традиційних методик навчання технічних прийомів баскетболу у початковій школі з використанням стандартного спортивного устаткування.

Практичне значення результатів роботи полягає у тому, що основні її положення і висновки, авторська методика навчання технічних прийомів баскетболу дітей молодшого шкільного віку, методичні рекомендації можуть бути використані у фізичному вихованні учнів початкових класів та у навчально-тренувальному процесі з баскетболу дітей молодшого шкільного віку на етапі початкової підготовки.

Отримані результати можуть бути використані у процесі викладання дисциплін “Теорія і методика викладання спортивних ігор”, “Теорія і методика фізичного виховання” “Методика викладання фізичної культури у початковій школі” для студентів спеціалізованих ВНЗ та слухачів курсів підвищення кваліфікації педагогічних кадрів.

Результати дослідження **впроваджено** у практику фізичного виховання молодших школярів середньої загальноосвітньої школи I-III ступенів № 48 м. Львова (№ 93 від 24.03.09), середньої загальноосвітньої школи I-III ступенів № 14 м. Дрогобича (№ 32 від 18.11.08), Херсонського навчально-виховного

комплексу I-III ступенів № 48 м. Херсона (№ 117 від 07.05.09), Маньківської середньої загальноосвітньої школи I-III ступенів № 1 Черкаської області (№ 61 від 23.04.09); Опаківської середньої загальноосвітньої школи I-III ступенів Львівської області (№ 132 від 14.04.09); в практику підготовки фахівців у галузі фізичного виховання і початкового навчання Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка (№ 687 від 02.07.09) та Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини (№ 4 від 23.04.09).

Особистий внесок здобувача. У роботах, що виконані у співавторстві, особистий внесок дисертанта полягає у розробці механіко-математичної моделі польоту м'яча в баскетбольний кошик [6], отриманні емпіричних даних [9] та теоретико-методичних узагальнень [6, 9, 11].

Апробація результатів дослідження. Основні теоретичні положення та результати дослідження доповідалися і обговорювалися на IV Міжнародній науковій конференції “Молода спортивна наука України” (Львів, 2002); на IX Міжнародному науковому конгресі “Олімпійський спорт і спорт для всіх” (Київ, 2005); на III, IV та V Міжнародних науково-практичних конференціях “Реалізація здорового способу життя – сучасні підходи” (Дрогобич, 2005, 2007, 2009); на Міжнародному симпозіумі “Восток-Беларусь-Запад. Сотрудничество по проблемам формирования и укрепления здоровья” (Брест, 2007); на науково-практичній конференції з міжнародною участю “Актуальні проблеми розвитку фізичного виховання, спорту і туризму у сучасному суспільстві” (Івано-Франківськ, 2007); на міжнародній науково-практичній конференції “Фізичне виховання, спорт і культура здоров'я у сучасному суспільстві” (Луцьк, 2008); на першій науково-методичній конференції “Сучасні тенденції та перспективи розвитку фізичного виховання, здоров'я і професійно-педагогічної підготовки різних верств населення” (Київ, 2009), на науково-методичних конференціях кафедри теорії та методики фізичного виховання Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка (2002-2009).

Публікації. Основні результати дисертаційного дослідження відображені у 11 наукових публікаціях, з яких 8 виконано одноосібно. П'ять робіт опубліковано у наукових фахових виданнях ВАК України одноосібно.

Структура і обсяг дисертації. Дисертація складається із вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Загальний обсяг роботи становить 253 сторінки друкованого тексту, з них 167 – основної частини. Робота ілюстрована 27 таблицями, 22 рисунками, має 10 додатків. Список використаних джерел складає 226 одиниць, з яких 24 – іноземні.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **вступі** обґрунтовано актуальність проблеми дослідження, зазначено зв'язок роботи з науковими програмами й темами; визначено мету, завдання, об'єкт, предмет та методи дослідження; розкрито наукову новизну та практичне

значення одержаних результатів, особистий внесок здобувача; описано сферу апробації результатів дослідження, подано інформацію про публікації, структуру й обсяг дисертації.

У першому розділі **“Теоретико-методичні засади навчання технічних прийомів баскетболу молодших школярів”** проаналізовано стан розробленості досліджуваної проблеми у науково-методичній літературі в контексті теорії формування рухової навички, як основи методики навчання техніки фізичних вправ з розділу “Баскетбол” у початковій школі; систематизовано наукові дані щодо особливостей психофізіологічного та фізичного розвитку дітей молодшого шкільного віку як передумови методики навчання технічних прийомів баскетболу; узагальнено результати досліджень про вплив спортивного устаткування з різними характеристиками на техніку виконання ігрових прийомів баскетболу дітьми різного віку; здійснено аналіз особливостей традиційних методик навчання технічних прийомів баскетболу, які застосовуються у початковій школі на сучасному етапі.

Аналіз науково-методичної літератури свідчить про те, що для навчання технічних прийомів баскетболу в початковій школі використовуються традиційні методики (Л.В. Бейба, В.В. Вовчанська, Є.П. Волков, М.А. Галайдюк, А.І. Драчук, І.М. Дуб, Ю.Д. Желєзняк, В.В. Кузін, А.В. Лексаков, Г.З. Максимів, С.А. Полієвський, Л.Ю. Поплавський, Ю.М. Портнов, А.Л. Сапаркін, В.П. Савін, О.В. Тимошенко та ін.). Вказаними методиками передбачено навчати ігрових прийомів баскетболу у відповідності до загальних закономірностей формування рухових умінь та навичок. Тобто утворення рухової навички повинно розпочинатися не з моменту практичного виконання рухової дії, а з моменту створення комплексного образу про рухи, які вивчаються. Однак, часто в методичній літературі з баскетболу створення уявлення про техніку фізичної вправи тлумачиться тільки як формування її зорового і словесного образу (В.М. Кудімов, В.І. Поляновський). Водночас, важливості рухового та логічного образу у засвоєнні техніки ігрових прийомів баскетболу фахівці не надають належного значення. Лише у окремих джерелах наголошується на необхідності створення рухового образу технічного прийому, проте не вказано засобів та методів його формування (С.Н. Аніскіна, Л.Ю. Поплавський).

Успішності створення комплексного образу рухової дії сприяє правильне визначення основних опорних точок. Високу ефективність застосування ООТ під час розучування певних видів фізичних вправ доведено у окремих дослідженнях (М.М. Боген, Т.Р. Грицишин, В.О. Кашуба, Л.П. Матвєєв, О.В. Тимошенко). Однак, аналіз літературних джерел не виявив науково обґрунтованих даних про використання ООТ під час навчання технічних прийомів баскетболу.

У результаті теоретичного дослідження встановлено, що рівень розвитку психічних, фізіологічних та фізичних можливостей дітей молодшого шкільного віку забезпечує необхідні передумови для успішного опанування молодшими школярами складнокординованих рухів, у тому числі і технічних прийомів

баскетболу (В.К. Бальсевич, Л.В. Волков, В.І. Завацький, В.О. Кашуба, Е.Ф. Рибалко, А.Г. Сухарєв, Д.А. Фарбер, Д.І. Фельдштейн). Однак, навчання технічних прийомів баскетболу у початковій школі за допомогою традиційних методик є неефективним, оскільки вони передбачають використання стандартного спортивного устаткування, яке не відповідає фізичним можливостям учнів. Для усунення невідповідності характеристик стандартного спортивного устаткування показникам фізичного розвитку і фізичної підготовленості дітей 7-10 років фахівцями (А. І. Вальтін, Т.В. Вознюк, І.Н. Григорович, Л.В Костікова, Ж.А. Мінасян, Суада Абед Йед, Б.І. Туркунов, А.А. Шерстюк) рекомендовано вивчати основні технічні прийоми у спрощених умовах (із зменшеними висотою кошика, розмірами та масою м'яча), які, здебільшого, чітко не обумовлені та потребують наукового обґрунтування.

Виявлено відсутність об'єктивної методики оцінювання рівня засвоєння технічних прийомів баскетболу на етапі початкової підготовки. Встановлено, що методики оцінювання рівня засвоєння технічних прийомів баскетболу, які пропонуються фахівцями на даний час, мають суттєві недоліки, що обмежує можливість їх застосування: використання 5-бальної шкали (І.Н. Григорович, Т.А. Зельдович, Л.В Костікова, А.А. Шерстюк); врахування лише окремих ймовірних типових помилок та оцінювання деяких різних прийомів як одного цілого (Г.З. Максимів); допущено перевищення верхньої межі шкали оцінювання сумарною оцінкою помилок (Т. Кошова, Н. Андрєєва); неповнота оцінювання технічних прийомів (В.М. Кудімов).

Таким чином, аналіз науково-методичної літератури засвідчив, що основними типовими недоліками традиційних методик, які застосовуються для вивчення баскетболу у початковій школі, є використання репродуктивних методів навчання та невідповідність стандартного спортивного устаткування фізичним можливостям учнів. Тому існує необхідність у розробці ефективної методики навчання молодших школярів технічних прийомів баскетболу з комплексним використанням системи ООТ та адаптованого спортивного устаткування.

У другому розділі дисертації **“Теоретичне обґрунтування методики навчання технічних прийомів баскетболу дітей молодшого шкільного віку”** описано систему методів дослідження, подано відомості про організацію дослідження; представлено результати анкетування вчителів і учнів, які доповнюють результати теоретичного дослідження і підтверджують необхідність розробки ефективної методики навчання технічних прийомів баскетболу молодших школярів; розроблено технологію визначення, обчислено та обґрунтовано числові характеристики спортивного устаткування з баскетболу, яке є адаптованим до фізичних можливостей дітей молодшого шкільного віку; теоретично обґрунтовано авторську методику навчання технічних прийомів баскетболу дітей молодшого шкільного віку; розкрито сутність розробленої методики оцінювання рівня засвоєння технічних прийомів баскетболу.

Вирішення поставлених завдань передбачало чотири етапи дослідження, яке проводилось у період з 2001 по 2009 рік.

На *першому етапі* (2001-2002 р.р.) здійснювався аналіз та узагальнення даних науково-методичної літератури і документальних матеріалів, що дозволило вивчити стан досліджуваної проблеми та розробити програму дослідження. Було визначено мету, завдання, об'єкт та предмет дослідження, підібрано методи наукового пошуку.

Для додаткового обґрунтування актуальності дослідження проведено анкетне опитування вчителів фізичної культури, вчителів початкових класів і учнів молодших класів.

На *другому етапі* дисертаційного дослідження (2002-2003 р.р.) розроблено технологію визначення числових характеристик адаптованого спортивного устаткування з баскетболу; здійснено розробку математичного та обчислювально-програмового забезпечення; проведено констатувальний експеримент з метою створення бази даних, необхідних для визначення числових характеристик адаптованого спортивного устаткування; визначено та обґрунтовано числові характеристики спортивного устаткування, яке є адаптованим до вікових можливостей молодших школярів.

На *третьому етапі* (2003-2008 р.р.) розроблено методику навчання техніки фізичних вправ молодших школярів у процесі занять баскетболом з комплексним використанням ООТ та адаптованого спортивного устаткування; розроблено методику оцінювання техніки засвоєння ігрових прийомів баскетболу відповідно до принципів теорії кваліметрії; проведено формувальний експеримент для перевірки ефективності експериментальної методики навчання.

Експеримент тривав впродовж чотирьох навчальних років з жовтня 2004 по травень 2008 року на базі ЗОШ № 14 м Дрогобича. В експерименті брали участь учні трьох груп – однієї контрольної і двох експериментальних, період навчання яких охоплював 1-4 класи.

На *четвертому етапі* (2008-2009 р.р.) було здійснено систематизацію, аналіз та узагальнення одержаних результатів, оформлено дисертаційну роботу, впроваджено результати дослідження у навчально-виховний процес учнів молодших класів та студентів ВНЗ.

Значення числових характеристик адаптованого спортивного устаткування обчислено на основі законів механіки та аналізу функції цілі з використанням результатів констатувального експерименту (табл. 1).

У відповідності до технології, спочатку було обчислено розміри та масу м'ячів, а відтак, довжин ліній розмітки та висоти кошика.

Розміри адаптованих м'ячів було визначено з умови рівності відношень їх окружності до довжини кисті і розмаху пальців дітей конкретної вікової групи та дорослих. Тобто між розмірами адаптованих м'ячів і кисті дітей окремих вікових груп витримано такі ж пропорції, як і для дорослих.

Масу обчислено на основі законів механіки з урахуванням ідентичності аеродинамічних властивостей стандартних і адаптованих м'ячів.

Таблиця 1

Числові значення характеристик спортивного устаткування з баскетболу, адаптованого для дітей молодшого шкільного віку

Вік, роки	Характеристики м'ячів		Висота кошика H_0 , м	Дистанція штрафного кидка L , м
	окружність l , мм	маса m , г		
7-8	560 ± 10	325 ± 15	2,30	3,2
9-10	620 ± 10	395 ± 25	2,45	3,6

Для визначення висоти кошика та дистанції штрафного кидка було використано функцію цілі Ω , яка описує точність та ефективність кидка у баскетбольний кошик і визначається із співвідношення: $\Omega = S \sin \alpha / l^2$, де S – площа цілі, що лежить в площині кільця; l – довжина траєкторії польоту м'яча; α – кут входження м'яча в кільце (кут атаки); Ω – функція цілі, тобто тілесний кут, у якому знаходяться траєкторії всіх влучних кидків (рис. 1).

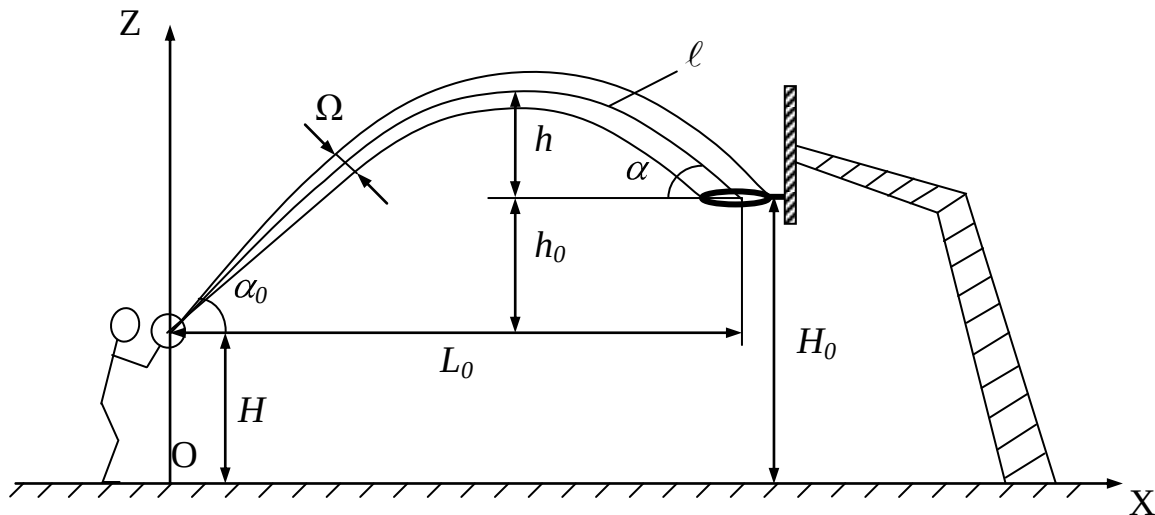

Рис. 1. Параметри, які визначають функцію цілі Ω

На основі перетворень рівняння руху баскетбольного м'яча встановлено, що функція цілі залежить від наступних параметрів: початкового кута вильоту м'яча (α_0); початкової швидкості м'яча (V_0); маси м'яча (m); розмірів м'яча (r); висоти кошика (H_0); висоти точки вильоту м'яча (H); відстані від місця кидка до кошика (L_0). Найбільшу ймовірність влучного кидка забезпечує таке поєднання зазначених параметрів, при яких функція цілі досягає максимуму.

Обчислення значень функцій цілі здійснювалося за допомогою складеної нами спеціальної програми “Баскетбол”, яка будує графіки таких залежностей: $\Omega = f(\alpha_0)_{/m,r,H_0,H,L}$; $\Omega = f(H)_{/m,r,\alpha_0,H_0,L}$; $\Omega = f(L)_{/m,r,\alpha_0,H,H_0}$. Програма також обчислює початкову швидкість вильоту м'яча та його кінетичну енергію і, в разі

необхідності, буде графіки залежностей: $V = f(\alpha_0)_{/m,r,H_0,H,L}$; $E = f(\alpha_0)_{/m,r,H_0,H,L}$; $V = f(H)_{/m,r,H_0,\alpha_0,L}$; $E = f(H)_{/m,r,L,H_0,\alpha_0}$; $V = f(L)_{/m,r,H,\alpha_0,H_0}$; $E = f(L)_{/m,r,H_0,H,\alpha_0}$. Це дозволяло здійснювати аналіз функції цілі Ω при будь-яких значеннях висоти точки кидка, відстані від місця кидка до щита, висоти кошика, розмірів та маси м'яча.

Значення висоти кошика та дистанції штрафного кидка, які адаптовані до вікових можливостей молодших школярів визначалися з наступних умов:

1) поведінка функцій цілі для штрафного кидка, виконаного учнем певної вікової групи і дорослим повинна бути однаковою;

2) відношення максимально можливої початкової швидкості вильоту м'яча до початкової швидкості вильоту м'яча під час штрафного кидка, виконаного учнем певного віку повинно бути таким же, як у дорослого.

Використання м'ячів, висоти кошика і довжини дистанції, адаптованих до фізичних можливостей молодших школярів, дозволяє дітям під час виконання штрафного кидка докладати таку ж частку зусилля від максимально можливого, як і дорослим, а також забезпечує максимальну ймовірність влучності.

Методологічною і теоретичною основою розробки експериментальної методики навчання технічних прийомів баскетболу є фундаментальна теорія формування рухової навички Н. А. Бернштейна, яка зазнала розвитку у працях Д.Д. Донського, Н.Г. Озоліна, А.А. Тер-Ованесяна та ін., а також теорія системності.

Ключовою ознакою авторської методики навчання технічних прийомів баскетболу є комплексне застосування ООТ та спортивного устаткування, яке адаптоване до вікових можливостей молодших школярів. Структура розробки експериментальної методики представлена у вигляді багаторівневої моделі (рис. 2).

Перший рівень моделі експериментальної методики передбачає визначення типової структури технічних прийомів баскетболу за компонентами техніки, що дозволяє встановити раціональну послідовність навчання техніки ігрових прийомів, здійснити ранжування типових помилок, а також правильно виділити ООТ.

Другий рівень передбачає, насамперед, визначення типових помилок та їх класифікацію за трьома групами: грубі, значні і незначні. Методом експертних оцінок визначено коефіцієнти вагомості, які характеризують величину негативного впливу помилок на процес засвоєння техніки ігрових прийомів баскетболу. Впорядковано ці помилки за величиною спотворення техніки, а відтак, визначено шляхи та послідовність їх попередження та усунення на основі використання ООТ.

Тому наступною складовою моделі експериментальної методики є розробка ООТ для технічних прийомів баскетболу, які є предметом вивчення у початковій школі. Описуючи зміст опорних точок, ми керувалися положеннями про те, що:

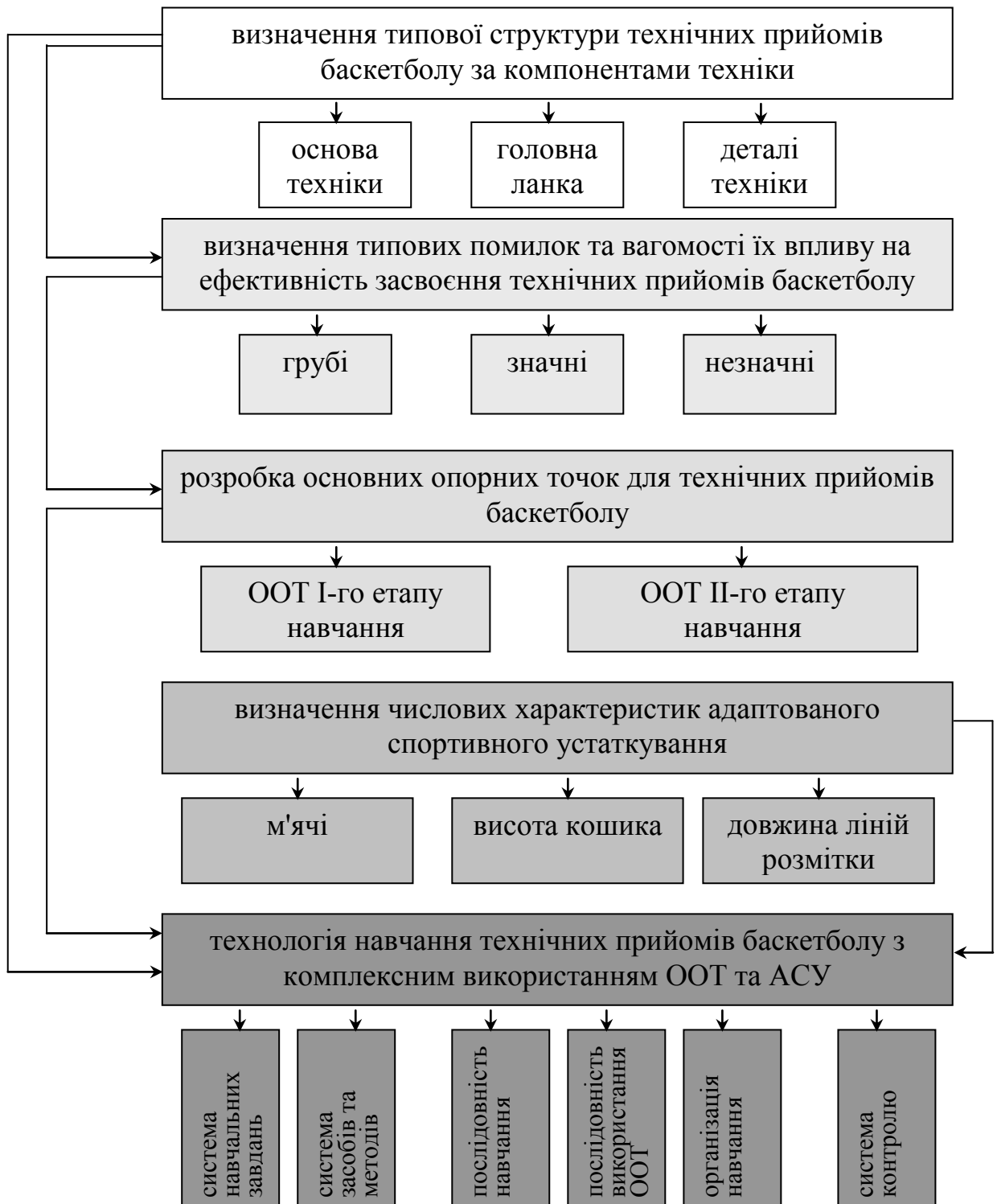

Рис. 2. Модель розробки експериментальної методики навчання технічних прийомів баскетболу дітей молодшого шкільного віку

- насамперед, необхідно описувати ті фрагменти вправи, під час виконання яких найчастіше допускаються помилки;
- необхідна і достатня кількість опорних точок може бути неоднаковою для різних вправ і в кожному конкретному випадку визначається можливістю забезпечити “бачення” ідеального образу фізичної вправи;

– потрібно формувати не лише словесний і наочний образи фізичної вправи, які відображують переважно форму рухів, але й кінестетичний, який відображує ті рухові відчуття, що відповідають правильному виконанню фізичної вправи.

Нами розроблено опорні точки для вивчення основних технічних прийомів баскетболу у початковій школі. Для кожної ООТ охарактеризовано форму рухів за вимогами стандартної техніки у згорнутому і розгорнутому вигляді, описано кінестетичні відчуття, які повинні виникати при правильному виконанні дій, а також вказано ймовірні помилки. Інструкції щодо виконання рухового завдання сформульовані у доступній для розуміння учнів формі з використанням спеціальної термінології. Окрім того, кожна опорна точка має слово-підказку, яка відображує її сутність, є образною і легкою для запам'ятовування дітьми. Використання слів-підказок викликає в учнів необхідні асоціації про форму рухової дії та кінестетичні відчуття і, тим самим, прискорює формування орієнтовної основи дії, а у подальшому полегшує корекцію рухів.

На етапі попереднього проектування ми припускали, що забезпечити ефективність експериментальної методики навчання технічних прийомів баскетболу учнів молодших класів може її ключова ознака – комплексне використання ООТ і адаптованого спортивного устаткування. Тому на четвертому, передостанньому, етапі розробки методики нами визначено і теоретично обґрунтовано значення числових характеристик адаптованого спортивного устаткування, яке доцільно використовувати під час навчання техніки фізичних вправ з розділу “Баскетбол” у початковій школі (див. табл. 1).

Таким чином, успішне вирішення завдань перших чотирьох рівнів (див. рис. 2) дозволило розробити технологію навчання технічних прийомів баскетболу з комплексним використанням ООТ та адаптованого спортивного устаткування, що відображує п'ятий рівень моделі і включає наступне: постановку системи навчальних завдань; добір адекватних засобів і методів для вирішення поставлених завдань; встановлення раціональної послідовності вивчення технічних прийомів; встановлення педагогічно обґрунтованої послідовності використання ООТ; організацію навчального процесу; систему засобів педагогічного контролю та самоконтролю.

Для перевірки ефективності експериментальної методики навчання розроблено методику оцінювання рівня засвоєння учнями технічних прийомів баскетболу за якісними характеристиками, яка ґрунтується на принципах теорії кваліметрії. Оцінка техніки виконання окремого прийому баскетболу визначається з урахуванням вагомості допущених помилок із співвідношення:

$$O_j = O_{\max} - \sum_{i=1}^n M_{ij} A_{ij}, \text{ де } M_{ij} - \text{міра виразності оцінки } i\text{-ої помилки, } A_{ij} - \text{коефіцієнт}$$

вагомості i -ої помилки, $O_{\max}$ – верхня межа шкали оцінювання, n – кількість ймовірних помилок. У відповідності до розробленої методики узагальненим показником рівня технічної підготовленості є інтегральна оцінка технічної підготовленості (ІОТП), яка обчислюється із урахуванням оцінок якості

засвоєння окремих прийомів гри та їх вагомості: $IO = \sum_{j=1}^m O_j A_j$, де A_j – коефіцієнт вагомості окремого технічного прийому баскетболу, m – кількість ігрових прийомів, що підлягають оцінюванню.

Визначення коефіцієнтів вагомості технічних прийомів баскетболу A_j і коефіцієнтів вагомості помилок A_{ij} здійснено методом експертних оцінок. Педагогічна експертиза проходила у три етапи. На першому, етапі проводилося визначення типових помилок для окремих технічних прийомів баскетболу. Складено анкети для опитування експертів, визначено характер шкали експертних оцінок, процедуру опитування і склад експертної комісії. Формування експертної комісії здійснювалося на основі загальноприйнятих положень і вимог. Оцінювання якості експертів проводилося за допомогою документальних методів та методу взаємних рекомендацій. Другий етап експертизи полягав у практичній реалізації процедури опитування, у якій взяло участь десять експертів, що мали значний досвід у галузі початкового навчання баскетболу. Опитування проходило за методом Дельфі у три тури. Після кожного туру проводилось ознайомлення експертів з відповідями інших учасників опитування та обговорення його результатів. За результатами опитування були визначені показники експертної значущості окремих технічних прийомів баскетболу та помилок під час їх виконання. На третьому етапі обчислено коефіцієнти вагомості типових помилок A_{ij} та коефіцієнти вагомості окремих технічних прийомів баскетболу A_j , за коефіцієнтами конкордації виявлено ступінь узгодженості експертних оцінок, проведено аналіз та обговорення результатів педагогічної експертизи. Отримані значення коефіцієнтів конкордації перебувають у межах 0,82-0,88, що вказує на високий ступінь узгодженості оцінок експертів, а отже, є критерієм об'єктивності методики оцінювання.

У третьому розділі **“Експериментальна перевірка ефективності методики навчання технічних прийомів баскетболу дітей молодшого шкільного віку”** представлено результати експериментальної перевірки ефективності розробленої методики навчання; здійснено аналіз і узагальнення результатів дослідження.

Для визначення ефективності розробленої методики навчання проведено формувальний експеримент, в якому взяли участь учні трьох груп – однієї контрольної і двох експериментальних. Учні контрольної групи (КГ) вивчали технічні прийоми баскетболу за традиційними методиками. У першій експериментальній групі (ЕГ 1) застосовувалася авторська методика навчання. Окрім того, було сформовано додаткову експериментальну групу (ЕГ 2), у якій вивчення технічних прийомів баскетболу здійснювалося з використанням ООТ без адаптованого спортивного устаткування.

Контрольна група складалася з 28 учнів. До складу першої експериментальної групи увійшли 27 учнів, до другої експериментальної групи – 28 учнів. Формування груп відбувалося за результатами тестування рівня фізичного розвитку та фізичної підготовленості учнів з дотриманням вимог

однорідності та репрезентативності. До початку експерименту між учнями трьох груп була відсутня достовірна відмінність ($p < 0,05$) за показниками фізичного розвитку, фізичної та технічної підготовленості.

Ефективність методик навчання у кожній групі визначалася у два етапи. На першому – після вивчення відповідної теми, за результатами контрольного зрізу визначалася оцінка рівня засвоєння окремих технічних прийомів гри. Окрім того, здійснювалося оцінювання технічних прийомів баскетболу, вивчених на попередніх етапах навчання. Контрольні зрізи технічної підготовленості проводилися на 2, 3 та 4 роках навчання. Оскільки, поглиблене вивчення фізичних вправ з розділу “Баскетбол” здійснюється лише з другого класу, рівень їх засвоєння учнями 1-го класу не оцінювався. Процедура оцінювання здійснювалась групою кваліфікованих експертів у складі 3-х чоловік. Обчислення оцінки якості виконання окремого технічного прийому проводилось за розробленою нами методикою з використанням 100 – бальної шкали.

На другому етапі обчислювалась інтегральна оцінка технічної підготовленості учнів, яка була визначальною у доведенні ступеня ефективності експериментальної методики.

Для встановлення статистичної достовірності переваг експериментальної методики навчання використовувалися методи параметричної оцінки отриманих результатів. Порівняння однорідності вибірок здійснювалося на основі *F*-критерію Фішера, а порівняння середніх арифметичних значень – з використанням *t*-критерію Стьюдента.

Як показали результати оцінювання, середні значення інтегральної оцінки технічної підготовленості учнів обох експериментальних груп під час кожного контрольного зрізу були вищі за аналогічні показники КГ. Інтегральні оцінки технічної підготовленості у ЕГ 1 значно перевищували відповідні оцінки у ЕГ 2 (рис. 3). Однак, остаточні висновки про переваги експериментальної методики були зроблені на основі критеріїв статистичної достовірності відмінностей порівнюваних величин. Саме тому наступним етапом аналізу результатів педагогічного експерименту було з'ясування ступеня достовірності переваг експериментальної методики навчання технічних прийомів баскетболу.

Порівняння середніх арифметичних значень інтегральних оцінок технічної підготовленості здійснювалося з використанням *t*-критерію Стьюдента для незв'язаних сукупностей зі статистично однаковими дисперсіями. Вибір зазначеного критерію статистичної достовірності обумовлений тим, що всі розрахункові значення *F*-критерію суттєво менші за критичні значення при рівні істотності 0,05 (табл. 2).

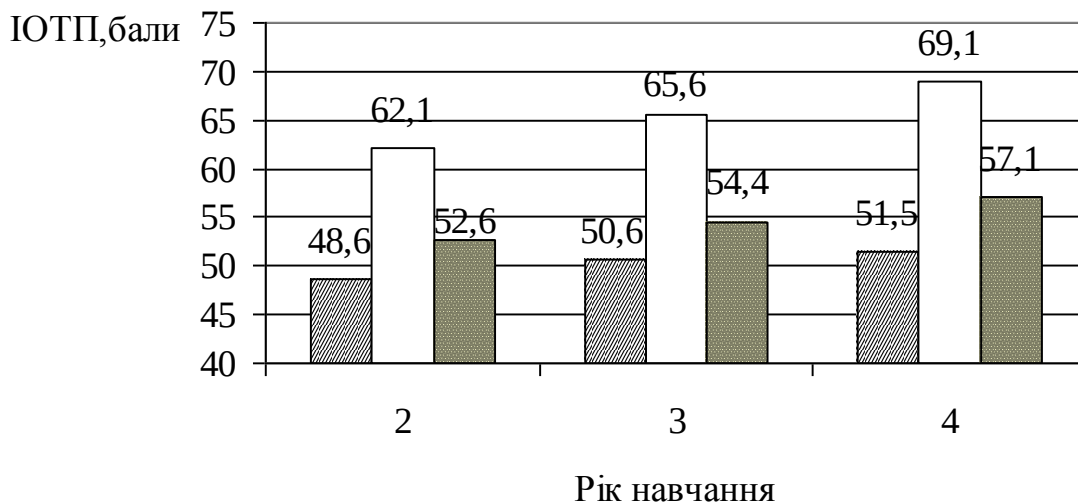

Рис. 3. Інтегральна оцінка якості технічної підготовленості з баскетболу учнів за роками навчання: ▨ – КГ; □ – ЕГ 1; ■ – ЕГ 2.

Для доведення ефективності експериментальної методики нами проведено порівняння результатів як ЕГ 1 з КГ, так і ЕГ 1 з ЕГ 2. Інтегральна оцінка технічної підготовленості учнів ЕГ 1 достовірно перевищувала ($p < 0,001$) аналогічні показники їх однолітків з КГ на всіх контрольних зрізах (табл. 2), що доводить перевагу методики навчання з комплексним використанням ООТ та адаптованого спортивного устаткування над традиційними. Окрім того, зафіксовано достовірно вищі ($p < 0,001$) показники інтегральної оцінки технічної підготовленості учнів ЕГ 1, у порівнянні з ЕГ 2. Вищий рівень засвоєння техніки фізичних вправ учнями ЕГ 1 у порівнянні з ЕГ 2, може бути пояснений лише впливом експериментального чинника – комплексним використанням ООТ та адаптованого спортивного устаткування, – оскільки інші умови педагогічного процесу в обох групах були однаковими.

Результати усіх контрольних зрізів свідчать, що інтегральна оцінка технічної підготовленості учнів ЕГ 1 достовірно ($p < 0,05$) зростає після кожного року навчання. Водночас, впродовж усього експерименту в учнів КГ та ЕГ 2 не зафіксовано достовірних ($p > 0,05$) змін зазначеного показника (див табл. 2).

У роботі також представлено результати порівняльного аналізу рівнів засвоєння учнями окремих ігрових прийомів баскетболу, оскільки вони показують дидактичні можливості досліджуваної методики у вивченні вправ різної складності. Всі технічні прийоми, передбачені навчальною програмою, розподілені на два умовні блоки: перший – вправи, виконання яких не залежить від числових характеристик спортивного устаткування; другий блок складали вправи, виконання яких визначальним чином обумовлюється числовими характеристиками спортивного устаткування. Впродовж усіх контрольних зрізів між учнями контрольної та експериментальних груп не зафіксовано достовірних відмінностей рівнів засвоєння вправ першого блоку. Водночас, в

учнів ЕГ 1 виявлено достовірно вищий ($p < 0,001$), ніж у КГ та ЕГ 2, рівень засвоєння вправ другого блоку, техніка виконання яких визначальним чином обумовлюється числовими характеристиками спортивного устаткування.

Таблиця 2

Результати статистичного опрацювання інтегральних оцінок технічної підготовленості учнів експериментальних і контрольної груп ($\bar{X} \pm \sigma$)

Контрольний зріз	Група	КГ	ЕГ 1	ЕГ 2
перший (2 клас)	КГ $n=28$	$48,6 \pm 7,7$	$F=1,102$ $p=0,401$	$F=0,932$ $p=0,571$
	ЕГ 1 $n=28$	$t=6,703$ $p < 10^{-6}$	$62,1 \pm 7,3$	$F=1,182$ $p=0,335$
	ЕГ 2 $n=27$	$t=1,913$ $p=0,061$	$t=4,557$ $p < 0,001$	$52,6 \pm 8,0$
другий (3 клас)	КГ $n=28$	$50,6 \pm 6,3$	$F=0,725$ $p=0,793$	$F=0,910$ $p=0,594$
	ЕГ 1 $n=27$	$t=9,540$ $p < 10^{-6}$	$65,6 \pm 5,4$	$F=0,796$ $p=0,717$
	ЕГ 2 $n=27$	$t=2,296$ $p=0,025$	$t=7,235$ $p < 10^{-6}$	$54,4 \pm 6,0$
третій (4 клас)	КГ $n=28$	$51,5 \pm 5,9$	$F=0,781$ $p=0,736$	$F=0,847$ $p=0,664$
	ЕГ 1 $n=26$	$t=11,972$ $p < 10^{-9}$	$69,1 \pm 5,2$	$F=0,921$ $p=0,579$
	ЕГ 2 $n=27$	$t=3,647$ $p < 0,001$	$t=8,161$ $p < 10^{-9}$	$57,1 \pm 5,4$

Критичні значення: критерію Фішера $F_{0,05; 27; 27}=1,904$; $F_{0,05; 27; 26}=1,921$; $F_{0,05; 26; 27}=1,912$; $F_{0,05; 27; 25}=1,939$; $F_{0,05; 25; 27}=1,920$; $F_{0,05; 26; 25}=1,947$; $F_{0,05; 25; 26}=1,937$; $F_{0,05; 26; 26}=1,929$; критерію Стюдента $t_{0,05; 51}=2,007$; $t_{0,05; 52}=2,006$; $t_{0,05; 53}=2,006$; $t_{0,05; 54}=2,005$.

Таким чином, на основі порівняльного аналізу інтегральних оцінок технічної підготовленості учнів трьох груп та оцінок за техніку виконання окремих ігрових прийомів доведено вищу ефективність методики навчання дітей молодшого шкільного віку технічних прийомів баскетболу з комплексним використанням ООТ та адаптованого спортивного устаткування у порівнянні з традиційними методиками.

ВИСНОВКИ

1. Аналіз та узагальнення даних науково-методичної літератури дозволили встановити, що:

- основними недоліками традиційних методик навчання баскетболу у початковій школі є використання репродуктивних методів навчання та стандартного спортивного устаткування, яке не відповідає фізичним можливостям дітей молодшого шкільного віку;

- невідповідність стандартного спортивного устаткування фізичним можливостям молодших школярів є основною причиною низької ефективності засвоєння техніки фізичних вправ з розділу “Баскетбол” учнями початкової школи;

- окремі характеристики спортивного устаткування з баскетболу, адаптованого для учнів молодших класів, залишаються невизначеними, а інші – є суперечливі і потребують додаткового обґрунтування;

- у деяких дослідженнях доведено високу ефективність використання ООТ під час розучування окремих видів фізичних вправ. Проте, теоретичне дослідження виявило відсутність науково обґрунтованих даних щодо використання ООТ під час навчання технічних прийомів баскетболу.

2. Встановлено, що невідповідність стандартного спортивного устаткування фізичним можливостям дітей молодшого шкільного віку є основною причиною неможливості вивчення техніки фізичних вправ з розділу “Баскетбол” учнями початкової школи у терміни, рекомендовані навчальною програмою. Виявлено, що під час розучування технічних прийомів баскетболу вчителі намагаються адаптувати спортивне устаткування до фізичних можливостей молодших школярів. Так, розміри майданчика зменшують 55,8 % учителів фізичної культури і 36,3 % вчителів початкових класів, висоту кошика – відповідно 51,2 % і 39,4 %, а розміри та масу м'яча – 27,9 % та 42,4 % опитаних. Разом з тим, числові характеристики спортивного устаткування змінюються і встановлюються учителем на власний розсуд, без урахування об'єктивних показників фізичного розвитку та фізичної підготовленості учнів.

3. Обґрунтовано методику навчання техніки фізичних вправ з розділу “Баскетбол” у початковій школі. Ключовою ознакою авторської методики навчання є комплексне використання ООТ та адаптованого спортивного устаткування.

Для обчислення характеристик адаптованого спортивного устаткування з баскетболу нами розроблено технологію, яка ґрунтується на основі законів механіки та аналізу функції цілі Ω . Функція цілі Ω описує точність та ефективність кидка у баскетбольний кошик. Аналіз функції цілі Ω при будь-яких значеннях висоти точки кидка, відстані від місця кидка до щита, висоти кошика, розмірів та маси м'яча здійснювався з використанням розробленої нами програми “Баскетбол”.

4. За допомогою розробленої технології визначено та обґрунтовано числові характеристики спортивного устаткування з баскетболу: розміри та маса м'ячів, висота кошика, довжина дистанції штрафного кидка. Зазначені

характеристики відповідають фізичним можливостям молодших школярів з пропорційністю, яка властива дорослим.

Розміри і маса адаптованих м'ячів відповідають розмірам кисті молодших школярів та забезпечують ідентичність аеродинамічних властивостей зі стандартними баскетбольними м'ячами. Використання м'ячів, висоти кошика і відстані лінії штрафного кидка, адаптованих до фізичних можливостей молодших школярів, дозволяє дітям під час виконання штрафного кидка докладати таку ж частку зусилля від максимально можливого, як і дорослим, а також обумовлює максимальну ймовірність влучності, що підтверджено поведінкою функції цілі Ω .

5. У рамках дослідження розроблено систему опорних точок для вивчення основних технічних прийомів баскетболу у початковій школі. Для кожної ООТ охарактеризовано форму рухів за вимогами стандартної техніки у згорнутому і розгорнутому вигляді, описано кінестетичні відчуття, які повинні виникати в учнів при правильному виконанні дій, а також вказано ймовірні помилки. Окрім того, кожна опорна точка має слово-підказку, яка відображує її сутність, є образною і легкою для запам'ятовування дітьми. Використання слів-підказок викликає в учнів необхідні асоціації про форму рухової дії та кінестетичні відчуття і, тим самим, прискорює формування орієнтовної основи дії, а у подальшому полегшує корекцію рухів.

6. Для визначення рівня засвоєння технічних прийомів баскетболу розроблено методику оцінювання якості їх виконання у відповідності до принципів теорії кваліметрії. В основу оцінювання покладено положення про різну вагомість окремих ігрових прийомів у технічній підготовленості учнів та різну вагомість ймовірних помилок у спотворенні техніки ігрових прийомів баскетболу. Методом експертних оцінок визначено коефіцієнти вагомості технічних прийомів баскетболу та коефіцієнти вагомості ймовірних помилок. Високий ступінь узгодженості оцінок експертів (коефіцієнт конкордації $W=0,82-0,88$) вказує на об'єктивність методики оцінювання.

7. Ефективність розробленої нами методики навчання підтверджено результатами педагогічного експерименту. Так, за результатами усіх контрольних зрізів:

- інтегральні оцінки технічної підготовленості учнів основної експериментальної групи достовірно перевищували ($p<0,001$) відповідні показники їх однолітків з контрольної та додаткової експериментальної груп;

- виявлено зростання ($p<0,05$) інтегральної оцінки технічної підготовленості учнів ЕГ 1 після кожного року навчання. Водночас, впродовж усього експерименту в учнів КГ та ЕГ 2 нами не зафіксовано достовірних ($p>0,05$) змін зазначеного показника;

- не зафіксовано достовірних відмінностей між рівнями засвоєння вправ першого блоку, техніка виконання яких не залежить від числових характеристик спортивного устаткування;

- у ЕГ 1 виявлено достовірно вищий ($p<0,001$), ніж у КГ та ЕГ 2, рівень засвоєння вправ другого блоку, можливість виконання яких значною мірою

обумовлюється впливом числових характеристик спортивного устаткування.

Таким чином, за результатами педагогічного експерименту доведено переваги авторської методики навчання дітей молодшого шкільного віку технічних прийомів баскетболу з комплексним використанням основних опорних точок та адаптованого спортивного устаткування над традиційними методиками.

У наступних дослідженнях планується розробка методики удосконалення технічної підготовленості учнів з баскетболу із використанням спрощених, сприятливих та ускладнених умов ігрової діяльності.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ РОБІТ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ:

1. Чопик Р. В. Морфофункціональні особливості розвитку учнів різних вікових груп як передумова диференційованого підходу у процесі навчання технічних прийомів баскетболу / Р. В. Чопик // Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту : зб. наук. пр. за ред. Єрмакова С. С. – Харків : ХДАДМ, 2003. – № 2. – С.20–26.

2. Чопик Р. В. Характеристика умов навчання баскетболу учнів молодших класів за результатами досліджень / Р. В. Чопик // Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту : зб. наук. пр. за ред. Єрмакова С. С. – Харків : ХДАДМ, 2004. – № 20. – С.59–66.

3. Чопик Р. В. Технологія визначення кількісних характеристик адаптованого устаткування, необхідного для навчання технічних прийомів баскетболу учнів молодших класів / Р. В. Чопик // Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту : наукова монографія за редакцією проф. Єрмакова С. С. – Харків : ХДАДМ (ХХПІ), 2006. – № 5. – С. 125–128.

4. Чопик Р. В. Характеристика методики навчання технічних прийомів баскетболу учнів молодших класів з комплексним використанням основних опорних точок та адаптованого спортивного устаткування / Р. В. Чопик // Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту : наукова монографія за редакцією проф. Єрмакова С.С. – Харків : ХДАДМ (ХХПІ), 2009. – № 1. – С. 142–145.

5. Чопик Р. В. Ефективність методики навчання технічних прийомів баскетболу з комплексним використанням основних опорних точок та адаптованого спортивного устаткування у початковій школі / Р. В. Чопик // Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія № 5. Педагогічні науки : реалії та перспективи. – Випуск 14 : збірник наукових праць / за ред. О. В. Тимошенка. – К. : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2009. – С. 273–276.

6. Чопик Р. Обґрунтування параметрів матеріально-методичного забезпечення процесу навчання ігрових дій в баскетболі на основі аналізу функції цілі / Роман Чопик, Валентина Куриш // Молода спортивна наука України : зб. наук. пр. з галузі фізичної культури та спорту. Вип. 6 : у 2-х т. – Л. : Вид. дім “Панорама”, 2002. – Т.1. – С. 415–418.

7. Чопик Р. Кваліметричний підхід до оцінювання техніки фізичних вправ з розділу “Спортивні ігри” / Роман Чопик // Вісник Прикарпатського університету. Серія : Фізична культура. Вип.VII. – Івано-Франківськ, 2008. – С. 25–28.

8. Чопик Р. Кваліметричний підхід до оцінювання техніки фізичних вправ (на прикладі баскетболу) / Роман Чопик // Фізичне виховання. спорт і культура здоров'я у сучасному суспільстві : зб. наук. пр. Волин. нац. ун-ту ім. Лесі Українки : у 3 т. / уклад. А. В. Цьось, С. П. Козіброцький. – Луцьк : РВВ “Вежа” Волин. нац. ун-ту ім. Лесі Українки, 2008. – Т. 2. – С. 288–293.

9. Чопик Р. В. Комплексне використання основних опорних точок та адаптованого спортивного устаткування під час вивчення баскетболу у початковій школі / Р. В. Чопик, Н. О. Куриш // Реалізація здорового способу життя – сучасні підходи : монографія / за заг. ред. М. Лук'янченка, В. Куриш, Ю. Мігасевича, А. Подольскі. – Дрогобич : Швидкодрук, 2009. – С. 225-233.

10. Чопик Р. В. Визначення кількісних характеристик устаткування, необхідного для навчання прийомів баскетболу дітей молодшого шкільного віку/ Р. В. Чопик // Тези доповідей IX Міжнародного наукового конгресу “Олімпійський спорт і спорт для всіх”, присвяченого 75-річчю НУФВСУ. 20-23 вересня 2005 р. Київ, Україна. – К. : Олімпійська література, 2005. – С. 295.

11. Чопык Р. В. Баскетбол как направление рекреационной деятельности – резервы усовершенствования учебного процесса в начальной школе / Р. В. Чопык, Д. В. Тверитинов, В. М. Максимьяк // Восток – Беларусь – Запад. Сотрудничество по проблемам формирования и укрепления здоровья : сб. материалов междунар. симпозиума, Брест, 24–28 окт. 2007 г. / редкол. : А. Н. Герасевич [и др.]. – Брест : Альтернатива, 2007. – С. 249–250.

АНОТАЦІЇ

Чопик Р. В. Методика навчання фізичних вправ молодших школярів у процесі занять баскетболом. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.02 – теорія та методика навчання (фізична культура, основи здоров'я). Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова. – Київ, 2009.

У дисертації здійснено науковий аналіз проблеми навчання молодших школярів техніки фізичних вправ з розділу “Баскетбол”. Визначено та обґрунтовано числові характеристики адаптованого спортивного устаткування з баскетболу, яке відповідає фізичним можливостям дітей молодшого шкільного віку. Описано систему основних опорних точок для вивчення технічних прийомів баскетболу у початковій школі. Розроблено методику оцінювання рівня технічної підготовленості з баскетболу у відповідності до основних принципів кваліметрії. Теоретично та експериментально обґрунтовано методику навчання молодших школярів технічних прийомів

баскетболу з комплексним використанням основних опорних точок та адаптованого спортивного устаткування.

Доведено ефективність запропонованої методики навчання, що дозволяє підвищити рівень засвоєння технічних прийомів баскетболу учнями молодшого шкільного віку.

Ключові слова: методика навчання, учні молодшого шкільного віку, баскетбол, основні опорні точки, адаптоване спортивне устаткування.

Чопык Р. В. Методика обучения физических упражнений младших школьников в процессе занятий баскетболом. – Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата педагогических наук по специальности 13.00.02 – теория и методика обучения (физическая культура, основы здоровья). Национальный педагогический университет имени М. П. Драгоманова. – Киев, 2009.

В диссертации осуществлен научный анализ проблемы обучения младших школьников технике физических упражнений из раздела “Баскетбол”.

Целью исследования является разработка и научное обоснование методики обучения учеников младшего школьного возраста техническим приемам баскетбола с комплексным использованием основных опорных точек и адаптированного спортивного оборудования.

В результате теоретического исследования установлено, что уровень развития психических, физиологических и физических возможностей детей младшего школьного возраста обеспечивает у младших школьников необходимые предпосылки к успешному овладению техническими приемами баскетбола. Обнаружена проблема несоответствия стандартного спортивного оборудования по баскетболу физическим возможностям младших школьников. Основными недостатками традиционных методик, применяемых при изучении баскетбола в начальной школе, является использование репродуктивных методов обучения и стандартного спортивного оборудования, которое не отвечает физическим возможностям учеников. Теоретическое исследование не обнаружило научно обоснованных данных относительно использования основных опорных точек (ООТ) при обучении техническим приемам баскетбола.

Определено и обосновано числовые характеристики спортивного оборудования по баскетболу, адаптированного к физическим возможностям детей младшего школьного возраста. Вычисление характеристик адаптированного спортивного оборудования произведено по разработанной нами технологии на основании законов механики и анализа функции цели, описывающей точность и эффективность броска в баскетбольное кольцо. Определены размеры и масса мячей, высота кольца, длина дистанции штрафного броска соответствуют физическим возможностям младших школьников с присущей взрослым пропорциональностью.

Описана система основных опорных точек для изучения технических приемов баскетбола в начальной школе. Для каждой ООТ охарактеризована

форма движений по требованиям стандартной техники в свернутом и развернутом виде, описаны кинестетические ощущения, которые должны возникать у учеников при правильном выполнении действий, а также указаны вероятные ошибки. Каждая опорная точка имеет слово-подсказку, отображающую ее сущность, образную и легкую для запоминания детьми, а ее использование ускоряет формирования ориентировочной основы действия, что в дальнейшем облегчает коррекцию движений.

Разработана методика оценивания уровня технической подготовленности по баскетболу в соответствии с основными принципами квалитетрии. В основе оценивания лежат положения о разной весомости отдельных игровых приемов в технической подготовленности и разной весомости вероятных ошибок в искажении техники игровых приемов баскетбола. Методом экспертных оценок определены коэффициенты весомости технических приемов баскетбола и коэффициенты весомости вероятных ошибок.

На основании указанных разработок создана и теоретически обоснована методика обучения младших школьников техническим приемам баскетбола. Методологической и теоретической основой разработки экспериментальной методики обучения техническим приемам баскетбола служит фундаментальная теория формирования двигательного навыка, а также теория системности. Ключевым признаком авторской методики обучения является комплексное использование основных опорных точек и адаптированного спортивного оборудования.

Доказана эффективность предложенной методики обучения, что позволяет повысить уровень усвоения технических приемов баскетбола учениками младшего школьного возраста.

Ключевые слова: методика обучения, ученики младшего школьного возраста, баскетбол, основные опорные точки, адаптированное спортивное оборудование.

Chopyk R. V. The Methods of Teaching Training Exercises during Physical Basketball Lessons in Primary School. – Manuscript.

Dissertation for obtaining a scientific degree of a Candidate of Pedagogical Science in speciality 13.00.02 – theory and method of education (physical culture, basis of health). Dragomanov National Pedagogical University. – Kyiv, 2009.

In the degree dissertation there has been done academic analysis of the problem concerning teaching young learners physical exercises techniques from “Basketball” unit. There have been defined and grounded numerical characteristics of the adapted basketball equipment that meets young learners’ physical abilities. There have been described the main strong points system for learning basketball technical methods in a primary school. There has also been developed the assessment method of basketball technical readiness level according to the main qualification principles; theoretically and experiment ally there have been grounded young learners’ teaching methods of basketball technical ways together with complex implementation of main strong points and adapted sports equipment.

The effectiveness of the proposed teaching method has been proved, which allows to raise the level of basketball technical methods mastering by young learners.

Key words: teaching methods, young learners, basketball, main strong points, adapted sports equipment.